СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 229. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 2. жовтня 1925. VOL. XXXIII. No. 229. Jersey City, N. J., Friday, October 2. 1925. THREE CENTS

Нова кріза в переговорах за французькі довги.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Французька довжна комісія зробила американським представникам нову пропозицію в в справі сплати воєнних довгів.

Після сеї пропозиції, Франція малаби заплатити коло 6 міліардів 200 мілионів долярів. Сплата малаби тревати понад 67 літ, і малаби починатися сейчас. Перша рата малаби виносити 40 мілонів долярів. Зі справою сплати довгів звязується питанне гарантій.

Коли американські представники дістали сі нові умови, межи ними показався розлам. Келоґ виступив проти принняття. Супроти сеї незгоди в американській делегації рішено віддати питанне приняття до вирішення самому президентови Кулиджови. Представники американської делеґації зявляться завтра о 9. годині рано в президента та предложать йому справу до вирішення.

ВЖЕ ПОКИНУЛИ НАДІЮ ДОБУТИ ЖИВЦЕМ ЗАТОПЛЕНИХ МОРЯКІВ, АЛЕ ПРАЦЮЮТЬ ДАЛІ.

НЮ ЛОНДОН, Конетикат, 30. вересня. — Пять днів уже минуло з часу, як затонула субмарина „С-51", і всі вже стратили надію на добутте живцем замкнених у ній моряків. Мимо сього праця коло добуття субмарини поступає далі; праця ведеться дуже пиняво, бо на морю не втихає буря. Через бурливе море кораблі з великими журавлями, вживаними до добування тяжких предметів з морського дна, не можуть виїхати до роботи. Лишень одні нурці можуть працювати, але вони без помочи дериків та „кранів" не можуть богато доконати.

ХТО ВИНУВАТИЙ ЗА ТРАГЕДІЮ КЕРМОВОГО КОРАБЛЯ ШЕНАНДО?

ЛЕЙКГЕРСТ, Ню Джерзи, 30. вересня. — Перед спеціяльною слідчою комісією в справі знищення кермового воздушного корабля Шенандо ставав нині капітан Антон Гайнен, будівничий сього корабля.

Зізнання Гайнена викликали велику сензацію. На запит: хто на його думку поносить вину за воздушну катастрофу Шенандо, капітан без обиняків заявив, що з одного боку завинили тут ті, що казали усунути з корабля кляпи безпеченства, а з другого боку командант корабля Лендслави, котрий підчас бурі не виказав потрібного знання та енергії. Свідок заявив, що він бував на сьому самому кораблі в подібних бурях у Німеччині та що він певно були вратував корабель, якби він був кермував кораблем.

СЛІДСТВО НАД ВОЗДУШНОЮ ОБОРОНОЮ.

ВАШИНГТОН, 30. вересня. — Перед установленою президентом Кулиджом комісією для розсліду воздушної служби в Злучених Державах ставав яко свідок полковник Мичел, котрий уже здавна відзначився своїми тяжкими закидами проти сеї служби.

Свідок не лишень не відкликав ні одного слова зі своїх писань, але при своїх зізнаннях ще їх підчеркнув. Він далі закидає комендантам воздушної служби партацтво, незнанне справи, кримінальну недбалість, яка має коштувати річно тисячі долярів та десятки жить американських військових летунів. Він старався доказати, що команданти навіть часто ломлять закони. Він далі обставав при тому, що зарадити сим недостачам не буде можна так довго, поки справа воздушної оборони не буде відділена від департаментів фльоти й армії, де вона тепер находиться, та поки для неї не буде сотворене осібне міністерство.

ЗА МОНОПОЛЬ У АЛЮМІНІОВІМ ПРОМИСЛІ.

БОСТАН, Месечузетс, 30. вересня. — Бевш Тул Компані внесла в суд позов проти Алумінум Компані оф Амерніка за відшкодовання в сумі 15 мілїонів долярів за те, що пізвана компанія добула собі вплив монополіста в алюмінієвім промислі, своїм упливом знищила свобідну торговлю, покрерушувала пляни позовника та спричинила його руїну. Межи директорами пізваної компанії є члени родини Мелона, міністра скарбу в кабінеті президента Кулиджа.

ДЕПОРТУЮТЬ ІМІГРАНТСЬКУ РОДИНУ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Іміграційний уряд рішився відставити до рідного краю родину Шотляндця Джан Кроформа з Нюарку, в стейті Ню Джерзі. Членів сеї родини поліція арештувала кілька разів за крадіж у ріжних склепах. На суді вони звичайно виправдувалися крайною нуждою. Поліційне слідство виказало, що батько родини, котра складається з 5 душ, справді нічого не зарабляє, а родина мусить або жебрати або красти.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО РОБІТНИЧОЇ КОНВЕНЦІЇ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 30. вересня. — Сюди приїхали урядники Американської Федерації Праці, щоби приготовити річну конвенцію сеї організації.

У розмові з газетярами урядники говорили, що радикальні елементи в робітничих юніях будуть пильно пробувати [illegible]

ПОЛІСМЕН ПОКАРАНИЙ ЗА ВИМУШЕННЯ.

НЮ ЙОРК, 30. вересня. — Стейтовий суд засудив полісмена Вілієма Медена на два роки вязниці за намагання вимушення. Полісмен причепив собі до свого цівільного одіння поліційний „бедж" та загрозив одному салюністови арештованнєм, як йолу не дасть сейчас 50 долярів. Загрожений не лишень що не дав гроший, але ще доніс на полісмена прокураторії.

ЗАСТРІЛИВСЯ І ПОВІСИВСЯ.

ГАНТИНГТОН, ЛОНГ АЙЛЕНД, 30 вересня. — Сусіди найшли тут повішене тіло 46-літнього фабриканта цегли Джана Даллуці. В правім виску мав він кровaву рану від револьверової кулі.

На основі довшого слідства поліція прийшла до переконання, що покійний, приготовивши все до повішення себе, встрілив для всякої певности собі в голову з револьвеору.

Покійний лишив удову й двоє дітий, а причиною смерти мав бути божевільний жаль по страті сестри.

УКРАЇНЕЦЬ ІНСПЕКТОРОМ ШКІЛ В КАНАДІ.

Саскачеванський уряд назначив сими днями, п. Ф. Т. Гаврилюка, В. А. із Ст. Джулієн, як одного з пяти нових інспекторів шкіл.

П. Ф. Т. Гаврилюк належить до перших українських учителів в Канаді, бо від 1908 р. працював стало на просвітнім полі. Між тим ходив до висших шкіл і в 1916 році скінчив університет. Слідуючого року взяв нормальний курс в Саскатуні і дістав дипльому першої кляси для публичних і висших шкіл. Ф. Т. Гаврилюк ширше відомий українському громадянству в Канаді яко голова Інститута ім. П. Могили в Саскатуні.

УКРАЇНСЬКА ДІВЧИНА ЗГОРІЛА.

Олена Богоніс девятьлітня донька Йосифа Богоноса, з Вінніпегу, агента міської організації, опіки над дітьми, припадково наблизилася до вогню. Її суконка запалилась і вона тяжко попеклася. Перевезена до шпиталю, померла.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД ПОЛЬСЬКОЇ БОЇВКИ В ЖУРАВНІ.

Дня 6. вересня в неділю уладила місцева читальня „Просвіти" в салі Брістіґерової, забаву з танцями. Рівночасно відбувалась забава польських людовців в салі Облєра під проводом Мацька Станьова, польського господаря, відомого в селі забіяки, який дається добре в знаки всьому населенню. По півночі, около 2. год. Поляки виходячи зі своєї забави, зробили упланований напад на виходячих гостей з читальняної забави і змасакрували їх до безтями. Найбільше був побитий Роман Шенкірик, канд. адв. якому розбили голову а ціле тіло поранили і покрили синяками. В бандитському цьому нападі взяли участь радний міста Журавна, Адольф Гарц, Мундек Гарц, Філько Гарц, Ст. Кіяк та ославлений палочник Мацько Станів. Звізваний командант держ. поліції приглядався зі спокоєм цьому [illegible]

ПРИСЯГА НА „ВІРНІСТЬ".

Згідно з угодою заключеною поміж Варшавою і Римом дня 8. вересня, с. р. католицькі владики в Польщі складали присягу на вірність річипосполитій на руки през. Войцеховського. Після урочистої Служби в катедрі св. Яна у Варшаві, відправленої кард. Каковським, і відповідної проповіди кс. Новаковського, переїхали всі владики до Бельведеру, де у спеціяльно уладженій на сю церемонію салі ждали їх през. Войцеховський, премієр Владислав Грабський, його брат Станислав Грабський— автор конкордату, — і инші польські достойники. Присягу склали всі епископи (за виїмкою двох недужих), а в сім числі українські владики: митр. Шептицький, еп. Хомишин і еп. Коциловський. При сій нагоді варта пригадати текст присяги, згідно з постановою конкордату: „Перед Богом і на святу євангелію присягаю і обіцяю, як личить епископови, вірність річипосполитій польській. Присягаю і обіцяю, що з повною льояльностю шанувати-му уряд, призначений конституцією, і що зроблю, щоби шанувало його моє духовенство. Крім того присягаю і обіцяю, що не буду брати участи в жадному порозумінню ані не буду присутний на ніяких нарадах, які могли-б принести шкоду польській державі, або публичному порядкови. Не дозволю мому духовенству брати участи у таких затіях. Дбаючи про добро й інтерес держави, буду старатись віддалити від неї всі небезпеки, про які я знав би, що грозять їй". Після приняття присяги, през. Войцеховський угощав достойників церкви сніданком...

Як відомо, ся присяга не важна, бо вона вимушена.

НЕ ТАК ЛЕГКО ПРИМУСИТИ.

Під цим наголовком читаємо у виленському „Жицю люду": „В звязку з розпорядженнєм міністра освіти, переданим через шкільного куратора всім непольським школам про введення викладів загальної історії і географії в польській мові, які-то предмети досіль були викладані в рідній мові, довідуємося, що всі безпосередньо заінтересовані шкільні організації литовські, білоруські і жидівські скерували скаргу до трибуналу і повідомили кураторію, що до отримання рішення виклади історії і географії будуть вестись на тій самій мові що в минулому році.

МАДЯРИ ПРОТИ ГАБСБУРГІВ.

Як зачувати, то мадярський реґент (начальник держави) Горті задумує виступити дуже енерґічно проти мадярських леґітимістів, себто прихильників повороту Габсбурґів на мадярський престол. Ходять чутки, що провідники леґітимістичної партії будуть мусіти покинути Мадярщину і йти на еміґрацію.

ПОПРАВКИ І ПОПРАВКИ.

Коли ухвалювано земельну реформу в польському соймі, внесли ріжні посли безконечне число поправок. Вкінці по довгих авантурах її ухвалено. Проект відійшов до сенату, де обговорює його підкомісія для земельних реформ. Досі обговорено всього 64 артикули і внесено вже більше як двіста [illegible]

ВІДКРИТТЯ ОБРАЗУ РАФАЕЛЯ НА УРАЛЮ.

Московський професор Грабар відкрив на Уралю (Нижний Тагіль) оригінальний образ Рафаеля „Мадонна дель Поппольо", який вважали затраченим. На образі є напис, зроблений — по запевненням Грабара — рукою Рафаеля. На основі того напису можна догадуватися, що образ походить з 1509 року. Цей твір Рафаеля находився у 19 віці на заводах Демідових у Нижньому Тагілю. Появу його там пояснюють таким чином, що образ був доставлений у 1840 р. до помешкання фаворити Миколи I. Демідової, яку заслано в Нижній Тагіль. Образ зберігся дуже добре.

ЧИСЛО ІНВАЛІДІВ НА СВІТІ.

Згідно з обрахунками переведеними „Міжнародним бюром праці" в Женеві світова війна дала людству 6,539,000 інвалідів. З того найбільше інвалідів має Німеччина, бо аж 1,537,000, Франція має 1,500,000, Англія 900,000, Італія 800,000, СРСР. 775,000, Польща 236,000, Чехословаччина 236,000, Зединені Держави 157,000, Бельгія 50,000, Румунія 100,000, Австрія 161,000. Процентово у відношенню до населення найбільше інвалідів має Австрія, бо 6 на 100 мешканців, Франція має 4 на 100, Німеччина 2½, Польща 1,2, Італія 2. Найменше процентово мають Зединені Держави, бо одного інваліда на 1000 мешканців.

КІЛЬКО КОШТУЮТЬ ЗАКОРДОННІ ПАШПОРТИ В ПОЛЬЩІ.

Польське міністерство внутрішніх справ розпорядком з 31. серпня постановило підвисшити оплату нормальних (одноразових) пашпортів на 500 і многократних (можна на них виїздити і вертатись кілька разів) на 1500 злотих. Рівночасно міністерство розпорядило, що нормальні пашпорти будуть видавані на протяг 3 місяців а многократні на протяг 6 місяців. Розпорядок увійшов в життє від 1-го вересня с. р.

БАНДИ ВЛАДЕКА.

Перед судовим трибуналом у Брюкселі відбулася розправа проти польських бандитів зі шайки Волод. Зімчука відомого під назвою Владек. Ця банда доконала у Франції цілий ряд убивств та грабунків і перед бельгійським судом відповідала тільки за частину своїх подвигів, доконаних у Бельгії. Чотирох бандитів, що доконали 15 убивств, будуть судити у Франції. Владек признався до 11 вбивств і до 120 крадіжей. Владека і його двох товаришів засуджено на 11 літ тюрми, а инших на менші кари.

ЗАРАЗИВСЯ.

Якось в останніх днях трудно було допитатись до начальника Луцької тюрми. Сталася з ним якась „непшиємносьць". Чогось ясного не можна було допитатись. Через кілька днів почали балакати по місті, що пану начельникові забракло щось там 30 тисяч золотих і він мусів— звіяти. Тепер зачувати, що вже сидить між тими, кому був найвищим начальником. Вже й „баньок" вспіли йому наставити нові колеґи, бо попав між уголовних. Що-ж, нічого дивного. В тюрмі сидять ріжні. Пан начальник мабуть [illegible]

Убила зрадника з любови до рідного краю.

ВІДЕНЬ, 30. вересня. — Тут зачалась розправа проти молодої гарної македонської дівчини Менції Карнічію, котра убила тут в Бурґтеатрі дня 8-ого мая с. р. Македонця Тодора Паницу, котрий був на службі сербського правительства і працював проти інтересів македонського народу.

Панна Карнічію признала́сь до вини і сказала, що уплянувала душогубство холоднокровно. Вона, каже, знала Паницу довше і з ним сходилась. Спершу гадала, що він македонський патріот, але коли переконалась, що він бере гроші від Сербії, Туреччини, Греції і російських большевиків і працює проти інтересів свого народу, вона постановила відмістити на ньому су зраду і виконала пімсту. Се зробила вона, каже, з любови до рідного краю, роздертого на части ворогами. В останньому часі, каже вона, Серби платили йому на удержуванне банд, що мали вимордовувати Македонців, котрі симпатизують з Болгарами.

Суддя спитався її, чи вона не дістала гроший від Болгарії. Вона спершу сьому перечила, але, коли поставлено свідків, признала́сь, що одержала від пресового агента Антонова при болгарському посольстві у Відні раз 5,000 левів, а другий раз 15,000 левів.

Панна Карнічію говорила сміло і сказала, що готова вмерти. — Присуду ще не видано.

(Македонія тепер роздерта між три держави, Болгарію, Сербію і Грецію. Одна Болгарія до Македонців ставиться справедливо).

ЧІЧЕРИН В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Сьогодня приїхав сюди з Польщі російський комісар закордонних справ Чічерін. На стациї його привитав товариш німецького міністра закордонних справ Шуберт і большевицький комісар Крестінський.

Чічерін дуже слабий і коли ішов, спирався на Крестінського. Зі стациї поїхав автомобілем до російської амбасади, де тому 21 літ був у дипльоматичній службі за царської Росії, з якої його прогнали були за радикальні погляди.

Він мав уже розмову з німецьким міністром закордонних справ Штреземаном. Чічерін сказав йому, що колиб Німеччина приступила до Ліґи Народів і підписала умову з Францією, то нарушить Рапальський договір з Росією. На се відповів Штреземан, що Німеччина неграз заявляла, що вона приступить до Ліґи Народів лише тоді, коли ся згодиться увільнити Німеччину від зобовязань на основі 16-ого параграфу конституції Ліґи Народів про дозвіл на перехід війск через територію.

Чічерін хорий на нирки і приїхав сюди на лічення. Тутешні спеціялісти порадять йому, де лічитись. Імовірно останеться в одному з німецьких купелевих місць.

КОМУНІСТАМ НЕ ВЕЗЕ В АНГЛІЇ.

ЛІВЕРПУЛ, Англія, 30. вересня. — Маленька большевицька частина Партії Праці поставила тут нині на зібранню резолюцію з осудом політики Ремсея Мекданелда вчасі останніх виборів, коли він проголосив лист відомого Зіновева.

Сю резолюцію відкинено великою більшостю.

Також відкинено большевицьке внесенне, щоб посли з Партії Праці покинули парлямент і змусили правительство Болдвина до уступлення.

Натомісць принято резолюцію Мекданелда, що Партія Праці буде стреміти до соціяльних змін в Англії парляментарною законодатною дорогою.

ПОЛЬСЬКІ НАДІЇ НА ЧІЧЕРІНА.

ВАРШАВА, 30. вересня. — Тутешня польська преса привязує великі надії до гостини російського комісаря закордонних справ Чічеріна.

Деякі газети вказують, що се показує, що Польща грає важну ролю в міжнародних справах.

СПРАВА НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУСЬКОЇ ГРАНИЦІ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Конференція німецького міністра закордонних справ Штреземана з аліянтами таки відбудеться в понеділок в Люцерні, у Швайцарії.

Предметом наради буде справа Ренської угоди.

ГІНДЕНБУРҐ СКРОМНИЙ.

БЕРЛІН, 30. вересня. — Президент доручив Німцям через пресу, щоб не обходили його 68-их уродин дня 2-го жовтня с. р. ані торжественними забавами, ані представленнями, ані маніфестаціями.

ОТРУЙНЕ ПИВО.

МОСКВА, 30. вересня. — В Москві є націоналізовані (удержавнені) броварні, з яких деякі винанято приватним особам, а також міські, які обєднались у трост.

Дослід виявив, що сі останні виробляють дуже погане, а навіть отруйне пиво.

Леон Троцький зачав проти них війну, кажучи, що вони отроюють людий гірше самогонців.

РОЗВЯЗАННЄ ГРЕЦЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ.

АТЕНИ, столиця Греції, 30. вересня. — Премієр і міністер війни генерал Пангалос розвязав грецькі републиканські установчі збори. За причину подав, що вони є перепоною в заходах правительства для приверненя загального успокоєння в краю.

ТУРЕЧЧИНА МОБІЛІЗУЄТЬСЯ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 30. вересня. — Турецьке правительство [illegible]

„SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗНОВУ ПРОТЕСТУВАТИ!

Українці, що живуть поза Польщею, на волі, як от в Злучених Державах або в Канаді, повинні використати КОЖДУ ВІДПОВІДНУ НАГОДУ, щоб запротестувати перед світом проти польської і румунської неволі на землях Західної України. Се та моральна поміч, яку даємо нашим братам і сестрам на рідній землі, котрі тепер майже не мають змоги протестувати.

От недавно був у Вашингтоні конгрес Міжнародньої Ради Женщин. Там українські делегатки, оскільки се було можливо, виступали проти польської політики на окупованих українських землях. За се Польки хотіли відімститись і робили заходи, щоб Україну виключено з організації. Та, як кажуть, в останній хвилі помогла одна українська телеграма, яка управі організації звернула увагу на польські звірства і сим відвернула її від польських плянів.

Відтак був тут Скршинський. Приїхав надутий, як кождий польський шляхтич, швець і возний. Витав Куліджа, своїх і Жидів і телеграфував до Варшави про великі успіхи. Але Українці знову йому попсули бизнес. Він говорив фінансистам на Вол Стріт в Ню Йорку про „сталість" Польщі і хотів позичкн, але як сі дізналися, що 8,000,000 Українців не хоче належати до Польщі, але заповідає, що її розвалить, так позамикали добре замки і Скршинський поїхав домів, а з ним „злотий" долів.

* * *

Тепер у Вашингтоні зачнеться зїзд Міжпарляментарної Унії, а відтак перенесеться до Оттави, Онт., столиці Канади. Там буде 800 делегатів-послів з 40 держав. Будуть і посли від наших ворогів — Польщі і Румунії.

Зїзд буде говорити про справи забезпечення міжнародного мира; про питання поступу культури і науки; про міжнародню справедливість; про національні меньшости і т. і.

Польські і румунські делегати, якщо там виступлять з промовами, будуть безперечно обороняти свої уряди і брехати, як то вони дбають про мир, про поступ, культуру і науку, про справедливість і про національні меньшости.

І тому то треба Українцям американським і канадійським НЕГАЙНО подбати, щоби здерти маску брехні з польських і румунських послів. Треба подати зїздови до відома, що як Польща так Румунія майже всі тяжкі податки видає на военні цілі, що нищать школи, товариства, інституції, видання українські й інших неслушно званих „національних меньшостий"; що крім тюрми і багнета для них нічого більше не має.

Можна вислати окремих людей до Вашингтону й Оттави, щоб поінформували чужих послів про Польщу і Румунію, а можна теж вислати відповідні телеграми чи письма від товариств або зборів до Зїзду Міжпарляментарної Унії. Тільки треба припильнувати справу і прискорити, аби не було запізно.

ЧІЧЕРІН І СКРШИНСЬКИЙ

Франція веде переговори з Німеччиною про запоруку їх спільної границі.

Польща, яку Франція озброїла, зробила „великою" і довела до фінансової пропасти, думала, що і про неї Франція не забуде, та виможе на Німеччині, аби запоручила також і польську західну границю. Французькі „дипльомати" відповіли, що сього не треба, але польські „дипльомати" бодай тілько порозуміють, що як одноцільній, сильній і богатій Франції треба такої запоруки проти одної Німеччини, то що-ж допера штучно злїпленій з чужих земель, слабій і банкротуючій Польщі, котра має не одну Німеччину проти себе але всіх сусідів. І польські „дипльомати" страшно нагнівались на Францію, а завтра ціла Польща вже готова кричати „здрада!"

У гніві пещена дитина Франції надулась як жаба і відвернулась від Франції.

Відомий вже в Америці граф Александер Скршинський покинув аліянтську Лігу Народів у Женеві і пігнав до Варшави на стрічу російському большевицькому комісареви закордонних справ Григорієви Чічеріновн. Там запивали приязнь; умовлялись про союз, до якого готові приняти і Францію; говорили про забір і поділ Литви, Латвії й Естонії; обіцювали собі запоруку таких нових своїх „границь" і т. д. і т. д.

Все те вже розпустили по світі на пострах Франції, але, кажуть, ще собі не вірять, ані Чічерін Скршинському, ані Скршинський Чічеріновн.

* * *

Отже діються речі, про які не снилось нашим кацапам, хотяй як довго, бо ще й досі, сплять сном блаженних.

Чи що з того буде, не знати. Не знати, чи большевики позволять Польщі, і чи вона важиться посягати бодай по Литву, як не по все, чого вона забагла би, або і більше.

Та в кождому разі сі варшавські розмови й умови свідчать, що з умовниками дуже круто, коли удають приятелів та [illegible], які щойно хотять [illegible].

[illegible] придбають собі оба тілько [illegible] ще ворогів, [illegible]

РАБУЮТЬ УКРАЇНСЬКУ ЗЕМЛЮ.

В липні б. р. ухвалено в польськім соймі законопроект земельної реформи. Цей закон є нічим іншим як звичайною грабіжю української землі. Його постанови говорять про це наглядно. Ось вони:

На протязі десяти літ, буде вивласнено два міліони гектарів землі; кождого року щонайменше 200.000 гектарів. Земельним власникам полишається по 180 гектарів на власність. Шляхта, що живе на східних землях, себто на українських і білоруських вже довший час, може задержати на власність по 300 гектарів. Та щоби часами не скористали з того привілею „національні меншости" то ухвалено, що більша посілість не може одержати більше чим 550.000 гектарів. Це тільки так для асекурації, яка призначена на це, щоби викинути з східних кресів всіх непольських більших землевласників.

Парцеляція землі має зачатися 1. січня 1926 р., а почавши від 10. січня буде міністерство справ земельних назначувати ті землі, які повинні бути сейчас примусово розпарцельовані. В той спосіб будуть розділені в першій мірі землі тих обшарників, що мають свої добра на так званих „східних і західних кресах", або як Поляки тепер кажуть, на землях „національних меншостей".

Так отже зачнеться парцеляція від тих земель, що находяться на українській території. Це булоби для нас дуже приємне, якщоби тільки з тої парцеляції міг скористати голодний на землю наш безземельний селянин. Той, якого предки на протязі століть ту землю зросили своїм потом, які обрабляли своїми мозолистими руками і обороняли. Та справа мається якраз навпаки. Аграрна реформа обмиркована так хитро, що нашому селянинови з парцеляції землі нічого не прийде, або дуже мало. Землю дістануть мазурські кольоністи, урядовці польської держави, військові, вдови і сироти по польських жовнірах, інваліди і ті, що заслужилися при будові польської держави. Українські і білоруські посли робили в соймі всі можливі заходи, щоби вратувати землю для українських і білоруських селян, але всі їх внесення не перейшли, бо всі польські партії до соціялістичної включно заявилися за рабунком наших земель. В той спосіб рабунок дістав законну санкцію. По великих трудах та голосних демонстраціях в самім соймі вдалося вратувати тільки церковні землі, які мають бути розпарцельовані між тих, що принадежні до даної церкви. В той спосіб вратується хоч частину української землі.

Так виглядає польська земельна реформа, яка стане незабаром законом, як що тільки її затвердить польський сенат у Варшаві. Не є це аграрна реформа, а тільки свідоме насильство на національних меншостях, в першу чергу над українським і білоруським народом. Польська аграрна реформа це тільки один з тих нікчемних способів, яких вживає Польща до знищення національних меншостий та до створення одноцільної польської держави. Це є смертельний удар звернений в сторону непольських народів, що мали то нещастя опинитися під Польщею.

Під покришкою земельної реформи буде переводитися широка польська кольонізація, яка тим небезпечна, що її буде фінансувати сам уряд. Значить за податки, здерті з українського селянина, буде уряд парцелював українську землю та давав її майже даром польським зайдам.

Цей новий польський наступ далеко важніший в своїх наслідках від того всього, що нам доводилося витерпіти від Польщі до сього часу. Він вдаряе в одинокую і найсильнійшу нашу опору — в наше селянство. Ми не сміємо допустити до переведення цего закона. В обороні української землі мусить станути весь український нарід. Стане широка селянська маса, тільки треба її освідомити.

Польська аграрна реформа це новий визов кинений національним меншостям в Польщі. Про той визов повинен дізнатися цілий культурний світ, той визов повинен запалити широкі народні маси до нової боротьби і то такої завзятої, яка потрясалби цілою Польщею.

В той спосіб буде можна провалити польську аграрну реформу і завалити саму Польщу.

ПРО СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

На мою думку, ми мусимо створити собі нове свято, — „Свято української культури". Мусимо святкувати його щорічно, мусимо створити собі святий культ своєї культури і поширити сей культ на найглухійших закутках цілої України. Де не була-б найменьша українська оселя, нехай і там порядкують собі — дітям і дорослим окремо — таке „Свято української культури", на якому всі почули-б, що то ми за народ і що ми створили, які наші заслуги перед нашими сусідами, чи перед славянством взагалі. Свято таке мусить бути цілком неполітичним, а виключно культурним. Але нехай таке свято піднімає і кріпить духа нашого; нехай напоює його повагою до самих себе, до своєї тисячлітньої культури.

Програма сього свята мала-б бути така: на початку виклади з української культури, а потім концерт з найкрасших українських творів. Змістом для викладів можнаб брати найріжнійші питання нашої культури зі всіх її ділянок. Особливу увагу требаб звертати на вплив нашої культури на культуру московську, польську та на культуру інших Славян. Добре викладів було кілька, особливо там, де концерту не буде. У великих містах (Київ, Харків, Полтава, Каменець, Львів, Перемишль і і.) моглиб уладжувати такі „Свята української культури" й наші наукові громади, а на сих Святих можнаб росказати і про наші сучасні відкриття та знаходи, коли тільки їх маємо. Такі Свята треба уладжувати з великою урочистостю і запрошувати на них найширші круги Українців, а коли є чим похвалитись, то і не Українців.

На мою думку, такі „Свята української культури" швидко розбудили-б наше зацікавлення своєю культурою і ми таки почали-б жвавійше досліджувати та глибше вчитися їх. Ми і сьогодні своїм скажемо, Росіянам, моглиб раз уже наочно довести, що в їх культурі наше, що там зроблено нашими руками і розумом. Ось тепер московські еміґранти закордоном розумно постановили собі урочисто святкувати день 8-ого червня (народження поета Ол. Пушкина) яко „День русской культури". І в сім році у своїх викладах Росіяни в богато місцевостях говорили про такі [illegible] власне ми. Говорили про таких своїх культурних діячів (навіть про Володимира Мономаха!), які були Українцями. Звичайно, про заслуги Українців у творенню російської культури ніхто в сей день не згадав... Але ми самі мусимо рішуче відповідати на подібні зазіхання на чуже; мусимо рішучо довести, що у „великій російській культурі" таки дуже богато нашого, українського...

Який день призначити нам на „Свято української культури", я остаточно того не зазначую. Думаю, що 15 (28) липня, день смерти св. Володимира князя українського, був би добрим для сього днем. Князь Володимир Великий поклав найміцнійші підвалини нашої культури; прищепив нам християнство, яко жерело европейської культури, а тому його память найбільше надавалася-б на день „Свята української культури". Де з місцевих умов день сей видавався би незручним, се Свято можнаб перенести на серпень, чи вересень, або на Покрову (1 жовтня), заступницю українського народу.

Думаю, що в найблизшім часі требаб заснувати краєве „Товариство Української Культури", що поставило-б собі за ціль ширити в народних масах знанне рідної культури. Се Товариство мало-б давати вже докладні відомости, як уладжувати „Свято української культури" і доставляти потрібну для сього літературу. Се Товариство мало-б давати доступні книжочки з найріжнійших ділянок української культури. Особливим обовязком його було-б поширене в Европі відомостий про українську культуру (европейськими мовами). Звичайно кождий, Українець, де він не жив би, мусить стати членом сього Товариства.

Таке краєве Товариство мусілоб позасновувати й свої відділи для досліджения та спопуляризовання місцевої української культури. Скажемо, чи богато ми спопуляризували таку цікаву й оріґінальну культуру наших Гуцулів, про роскішні їх вишивки, про їх високо артистичну різбу та про їх незвичайної краси килимарство? Чи ми-ж гуцульську культуру показали Европі? А коли Европа щось і знає про сю культуру, то хиба із польських видань.

Проф. Іван Огієнко.

З українського життя в Америці.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Гора міста росте.

Гора міста Джерзи Сіті росте тепер скорим кроком.

Коло стації тунелю, званої Джернел Стейшен, будується тепер гарна простірна площа, або „плаза", як її названо. На сю площу кругом викуплено доми і розвалено, а також будується новий великий міст між „плазою" і частю гарної улиці Булевард. Так повстав тут дуже гарний і повний життя новий осередок міста, якого і Ню Йорк Джерзисітчанам позавидує.

Завдяки сьому тут будують тепер нові великі доми і склепи і вартість реальностий іде вгору. Богато людий через те збогатіло, а ще більше тепер сюди тягне, щоби жити близше гарного і рухливого осередку.

Біля сього осередку живе також кількасот українських родин, які зорганізували свою церкву св. Івана Хрестителя. Церква і громада гарно розвивається і зростає в силу.

Більше як рік працював у нашій парохії о. Лев Вань. Він минулого тижня виїхав до старого краю і на дальші студії до Риму. Перед виїздом попращала його ціла громада і 6 священиків, котрі прибули і з дальших сторін та пробули з о. Ванем кілька годин на кораблі Мавретанії перед виїздом.

Ми певні, що з дальшим зростом і розвитком сього нового красного осередка нашого міста і наша громада на горі міста також ще більше зросте числом і силою та буде і далі, так як досі, згідно у єдности іти вперед і працювати для загального народнього добра.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Український концерт.

В неділю, 27-ого с. м. відбувся в Народньому Домі в Ню Йорку український концерт заходами Союза Українок в Америці.

В концерті взяли участь наші визначні артистичні сили, які вивязались зовсім вдатно і гарно, як сього можна було заздалегідь сподіватись.

Нюйорський український дівочий хор під управою учителя п. Онуфрика, який співав двічі, з початку і при кінці концерту, українські пісні, вивязався цілком добре з трудного як на малих дітий завдання.

Відтак вистунила молодецька гра скрипкового квартету... Відтак виступила знана і так відома українському громадянству пянистці панні Вірі Стеткевичівній, яка виконала з великим артизмом фортепянові соля. Публика, яка звичайно приймає фортепянову гру з найбільшим холодом, тут дала себе порвати артистичній грі і нагороджувала артистку найгрімкійшими і довготривавучими оплесками.

Скрипкові соля молодого О. Стеткевича вигали теж гарно і публика щиро його витала.

Подобались теж і скрипкове соло молодого М. Притики.

Дуже подобались танці 9-літньої дівчинки Олі Притики, яка учиться танців уже 4 роки і танцює вже із замітним знанням та артизмом. Її заповідають славу і успіхи яко танцюристці, коли вже дорoсте повних літ та стане скінченою артисткою.

П. В. Ділов (Білорусин) співав українські пісні, а на додаток крім українських і одну російську. Він теж збирав грімкі оплески.

Із старших співачок була тільки одна солістка панна Марія Ґела. Її гарний та сильний сопрановий голос і добре виконання подобалось публиці, яка нагороджувала її бурею оплесків.

Принагідну промову виголосив др. Л. Цегельський.

Цілий концерт був ріжнородний і зовсім вдатний і тому лишить серед громадянства Ню Йорку й околиці милий спомин.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Просвітно-господарський вечерок у Филаделфії.

Дня 4. жовтня, с. р. (в неділю) о годині 8. вечером відбудеться в Січовому Домі при ул. Бровн та Н. Френклин Ст. загальна дискусія на тему:

Чи є можливість розвивати українські господарські інституції в Злучених Державах, а зокрема в Филаделфії?

Головний реферат „за" буде звертати головну увагу на розвій та значінне кооперації та можність її примінення до життя українських імігрантів.

Дискусія відбудеться з рамени Українсько-Американського Економічного Товариства при допомозі Січового Округа з Филаделфії.

По головним рефераті „за" відбудеться реферат „проти," після чого розвинеться загальна дискусія. Всіх гостий які бажалиби брати участь в дискусії, проситься як слід призбирати всі докази та матеріяли „за" чи „проти" і так зголоситися до дискусії. На кінці буде голосованне, котра сторона побідила в дискусії.

Всіх тих, які цікавляться господарськими справами української іміґрації, просимо прибути як найчисленнійше та притягти своїх знакомих. Славний хор ім. Лисенка приобіцяв заспівати кілька стрілецьких пісень.

Вступ вільний. Початок точно о год. 8. вечером.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ, ЩО

В Злучених Державах за послідних шіснайцять літ вродилося 41,000,000 дітий а вмерло 22,000,000? Чи Ви знаєте що в Гелмарс знаходиться найлекший і найліпший тютюн на цигаретки? В них нема отяжлости, бо вони суть роблені з подивляючого турецького тютюну.

Антін Дівнич.

ПІД БЕРЕЖАНАМИ.

(Лисоня, пролом, похід вперед, 18 до 22. червня 1919).

По проломі під Чортковом (6. червня 1919) рушив II-ий галицький корпус криловим маршем на північ та поміг I-ому корпусови заняти Тернопіль. 17. червня звернувся на захід проти Бережан, та розвинувся так: Вільховець-Потутори-Шибалин 3-а бережанська бриґада в звязку на ліво з ґрупою отамана Лесняка з III. корпуса. Шибалин і північ від него 7-ма львівська бриґада, дальше на північ на Дунаїв бриґада УСС.

Найтяжше завдання припало першому львівському полкові III. з. бриґади, бо мав наказ: „здобути Лисоню".

Коли ми вийшли 18. червня з літятинського ліса над Потутори, стояло жарке червневе полудне. На верхах високих горбів перед нашими очима мерехтіло соняшне марево й здавалося — горби насмішкувато нам підморгують та кивають чубами. Очі всіх прикувала до себе вища понад усі гора, чорніюча на збочах безчисленними челюстями ям. Під верхом у неї, наче дико розвіяна шевелюра, сторчать обгорілі, мертві пні, з безлистими гилячками. З під верха як ряди білого намиста, збігають на нищі горби-окопи. — Мертва гора знімається стрімко з зеленої долини Синявки, повної осоки та сітнику, туди веться Синявка блакитною стрічечкою і додає картині цеї гори ще більш понурости. Над Синявкою і між вербами декілька злиденних хаток ліпянок і землянки. Це село Жовнівка.

...Лисоня!

В кожнього скоро забилося серце. Так, це той страшний велитень, що три роки тому взад, впивався гарячою кровю Усусусів. Це він ще й тепер хоронить в себе кости тих героїв, що обороняли своєю слабою груддю рідний край. А тепер по їх грудях топчеться нахабна стопа [illegible]... Велитень вже забув [illegible] ...гучо дихає від нетерплячки, коли зачнеться смертельний герць, глядить на нас тисячами людських очей, готовить зливу смертоносного олова в наші груди.

На наші стежі сипнули ворожі скоростріли огнем із горба 348, славного з боїв 1916 р. Далековидом видно добре, становища скорострілів, та наші батерії ще не підїхали і скорострілів не можна було викурити з їх криївок...

Заобезпечені лягаємо спати.

* * *

Раненько далеко перед сходом сонця 19. червня будимося під скажений трахкіт скорострілів і крісів. Ревнули гармати. Це славний I. львівський курінь перейшов Синявку через потуторський міст та напав з півдня на горб 348. Поляки боронять ся завзято густим огнем з горба і з верха Лисоні, безнастанно бе ворожа артилерія, але курінь таки обсаджує горб... Лисоня вже з півдня загрожена.

Тимчасовий командант II. львівського куріня четар Д. приготовляє з селянами на Синявці кладку під ворожим огнем і переправляє закрито 2 сотні під проводом хорунжого М. в бік Лисоні від східної сторони. Сотні виходять незамітно на горб 348. Одна зних там остаєть ся, а друга з хор. М. повзе східним збочем старими ровами під Лисоню. На скріплення горбови 348. приходить ще одна сотня II. львівського куріня.

Поляки стежать за кожним рухом на цьому горбі і сиплять скорострільним вогнем з верха Лисоні. Їхні скоростріли встріляні знаменито на кожний заКрут, котрим мусить перекрадатися наше скріплення. Ось на одному такому закруті лежить чотири свіжі трупи необережних наших сіромахів... Ворожа артилерія не вгаває та нашої не чути. Наші батерії розкинені на широкому фронті, а батерії сотника Зубрицького, що мала відпомагати наш наступ, не повелося. Вона з розгоном вихала [illegible] збіч гори над [illegible] рії, що обслуга мусіла тікати від гармат, не то думати про витягнення їх на безпечене місце. На щастя на близьку віддаль перед гарматами був старий австрійський чи російський закіп й обслуга вскочила туди... Ворожа артилерія намагається розбити гармати. Летять з ревом стрільна, громом тріскають, рвуться люто викидаючи землю. Наші гармати стоять цілі. Гармаші наші не тратять духа. Одна гармата стоїть на кілька кроків від закопу. Коли ворожа артилерія змовкне, вискакує в той мент один з наших гарматчиків з рова... Закладає набій, потягнув — і сам вже в рові. Лунає вистріл, потім за горою гук стрільна. І знов на горб валиться злива виючого заліза... Так дрочилася батерія цілий день. Аж слідуючого дня віддячилася здорово... на гостинці...

Сотня хор. Мих. підлізла повзучи під самий верх Лисоні від східної сторони. Вона виразно бачить лиця ворогів як стріляють завзято. Хоружжий Мих. наказав не стріляти, тільки чекати його наказу.

Між залогою Лисоні похожає високий старшина. Закритий від горба 348, звідки тільки сподівався ворога, вимахує палицею та щось вигукує. Сотня чує між вистрілами, що він кидає голосно в напрямі горба 348 „Шлюсуй, кобане".

Булавний Б. просить дозволу взяти на мушку.

Зложився раз, два, але хибив. За третим вистрілом старшина повалився. На горі счиняються крики, рух, суматоха.

„Гура" кидається сотня Мих. на верх гори. Як відгомін лунає грімке „гура" сотень з горба 348, що вже підсунулися блище і з півдня йдуть до приступу.

Між ворогами паніка. Дехто пробує боронитися, але таки тут паде. Все обертається до втечі. Та до цього треба видрапатися з ровів, бічи закрученими закопами. І богацько попадає в руки наступаючим сотням... „Пане большевіку, даруй пан жицє" — благають полонені...

II. львівський та часть I. львівського куріня женуть за утікаючими аж поза бережанську стрільницю. Але скоро западає ніч, сотні тратять звязок між собою, з правого крила дістають огонь. Мусять станути. — На право й ліво стоять наші бриґади на місцях... А в місті — як ми потім довідалися — твориться пекло, покидають потяги, майно, муніцію — тікають хто куди може...

При вбитому на Лисоні старшині — як виявилося — Бережанцеві, капитанові Дунін-Вонсовичеві, командантові одного куріня 8. польського п. п., найдено гострі накази за всяку ціну держати Лисоню, бо має надійти скріплення й зачнеться польський протинаступ...

Дарма благає команда I-го львівського полку команду бриґади, побоюючися польського протинаступу на Лисоні рано — о наступ бриґад на право й ліво або о запас. В тривозі минає ніч з 19. на 20. червня. Куріні стоять на горбах на схід від стрільниці. Поляки підтягнули до своєї розстрільної дві гармати й бють безупинно по нашій змученій і голодній розстрільній картачами. А відворот для II. куріня ночю неможливий. За плечима спад повний пространих ям із поржавілим заліззям, дротами, палями. Навіть в день треба йти дуже обережно, щоб не полетіти десь в глубоченну пропасть та на щось не настромитися. На випадок польського наступу значило для куріння згинути або наступ відбити... А ту довіз муніції слабий. І нема що довозити. Стріляємо часто з австрійських крісів російськими набоями, що падуть на 100 кроків перед стрільцем. — Над раном долучує на право на горі 23 курінь VII. львівської бриґади.

20. червня минає в напруженні під безнастанним обстрілом артилерії. А вечером польський протинаступ... й II. львівський курінь... пропав. За Синявку переходять через багно в брід тільки декілька перепуджених стрільців, що не вміють сказати, де ділися инші. — Горби над Синявкою обсаджено запасними скорострілами — 1 км. один скоростріл — і так перебуто ніч.

21. коло полудня зачинають поволи сходитися сотні коло потуторського віядукта — мало хто бракує. Обходили всяко й таки втікли. Вислані на Лисоню стежі ствердили, що Поляки остали на своїх старих становищах і не обсаджували наших. Курінь обсаджує 21. вечером знову Лисоню, даючи знати командам і сусідним ґрупам про це, світляними ракетами.

На 22. рано був наказ загального наступу на Бережани.

Наші стежі не знаходять 22. раненько ворога на його становисках. Бриґади рушають на Бережани й збираються коло залізничого двірця. Там стоїть великий поїзд із одностроями, харчами й муніцією. — II. львівський курінь йде забезпеченим маршем через Бережани. Місто наче вимерло. Хоч вже пізний ранок, нікого не видно на вулицях. Лише з поза вікон глядять на нас вимучені лиця — одні з радісним видом, другі з безсильними, злющими поглядами.

Курінь тихо без пісні, мов заражений мертвотою міста йде безлюдними вулицями. При переході коло ратуша чується голосне „слава" діточих голосів! З ратушевої вежі і з вікна, висувається та весело маєстатично розвивається на вітрі голубо-жовта хоругов.

Слава!.. Слава!..

З півночі залунала на зустріч бадьора пісня. То куріні УСС. Вони здобули силою укріплену гору в Гиновичах, прорвали фронт Шумляни-Вербів-Нараїв, зайшли Бережани від півночі і рішили їх долю.

* *

На обіді зійшлися куріні ріжних бриґад. Зійшлися односільчане, сусіди, знакомі. Посипалися жарти, задзвенів сміх. Кождий оповідає на взаводи. Цей був на стежі й перехитрив ворога, той блудив між них серед ночі удаючи що він „свій" щасливо утік. Гурти слідять за кожним словом, кожним рухом оповідачів, піддають жару, кепкують. Та скоро перестають і збиваються в велику купу коло УСС. Цей оповідає, як його сотня під проводом пор. В. відбившися від решти сотень УСС. вийшла раннім сумерком на гостинець Бережани-Рогатин, одиноку дорогу, що оставала ще Полякам до відвороту. Сотня була в силі 150 крісів і два скоростріли. Обсадивши край ліса здовж гостинця вийшов поручник Б. оглянути дорогу. З Бережан надійшло два ворожі куріні. Певний, що це йдуть наші, крикнув поручник до перших чвірок що наближалися.

„Що за сотня?"

„Цо, цо? Цо он ґада?" посипалися перелякані оклики.

„Стріляти!" — гукнув поручник і одним скоком був вже у лісі коло своїх.

Сотня сипнула огнем. Передний курінь змішався в клубок живих тіл. Крики, прикази, зойки. Сотня сіяла смерть. Курінь хитнувся назад, лишаючи на місці купу вбитих і ранених. Та другий ворожий курінь розвинувня до наступу. Сотня мусіла податися та освободити ворогові дорогу. Якби ще так бодай одна сотня... або хоч кілька лент набоїв до скоростріла, ані нога не вийшлаб...

Скінчився обід. Наказ „збірка" і куріні, якби не чули умучення рушили дальше в погоню за ворогом.

Полк за полком відпливає на захід. Пливе жива струя кольон в золотому соняшному сяйві між золотими ланами, заливаючися піснею. Стугонить земля під дружнім ударом тисячів ніг, кінських копит та гарматніх коліс.

Тишина... Тільки стовп куряви значить їх доріженьку. Вітрець доносить окрушини пісень...

Машерують козаченьки
Бо такий приказ впав, гей, гей...

Нема в світі кращих хлопців
Над Січових добровольців...

Іде іде військо крізь широке поле...

Куда вони йдуть, там бори гудуть,
Попереду своїх воріженьків обла-
[вою пруть...

Ген високо над усім, наче привіт борцям на кріваввий шлях, плаває та весело лопотить в золотому сяйві під згуки пісні — насаджений діточими руками голубо-жовтий прапор.

УВАГА!

В нинішному числі є оголошення патентових адвокатів, Bryant & Lowry, котрі виробили вже не одному нашому Українцеви патент на його винахід.

Між Українцями можна знайти богато винахідників, декотрі з них мають спеціяльні дані до сего і тому належиться їм признання та заохота в їх збогачуванню знання і техніки світа.

Коли хтось з читачів інтересуєся сим, чи хоче дістати патент на свій винахід, повинен вдаватися до адвокатів Bryant & Lowry, Victor Building, Washington, D. C., котрі є правно авторизовані патентові адвокати, а їх підручник патентів в раз зі зразковими знимками подасть Вам потрібні інформації. Сі підручники дістанете на жадання даром.

Довга обслуга адвокатів Bryant & Lowry для Українців є запорукою, що ся фірма заслугує на довіря, а при сім треба тут сказати, що винахідчики повинні бути осторожними, кому віддають свої винаходи для осягнення патенту і хто має їх репрезентувати перед Патентовим Офісом Злучених Держав. Лишень повно правні адвокати повинні переводити того рода справи і ті, що дали доказ знання і компетенції в справах представництва винахідників.

ІНДІЯНЕ НЕ ВИГИБАЮТЬ.

Усе чуємо запевнення, що племя північно-американських Індіян вимирає під впливом недуг занесених між них білими людьми й наслідком алькоголю. На ділі, здається, воно є дуже пересаджене, а навіть противне. Доказує це статистика уряду Злучених Держав. Отже жиє в Злучених Державах 364.962 Індіян. У порівнанні з попередньою статистикою число їх збільшилося о 2319. З загального числа в самому стейті Оклягома жиє 120.000 Індіян. Найцікавійше є запевнення, що ще ніколи так не зросло число Індіян, як тепер. З того виходилоби, що Індіяне не вимарають, а розмножуються.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Сава Чалий.

(Історичне оповідання).

(39)

— Мамо! — одна ніч, то ще не викрут, — Чалий перебив, сміючися.

— Та одна ніч, то ще байка. Тілько, щоби ти, як поїдеш, не забув, що маєш жінку.

— Того ви не бійтеся.

— Як забуде він, то я не забуду! — додав Шаравскі. — Я привіз йому дівчину, то й жінку привезу. Так! Привезу до Степашок і насилу посаджу в дворі. Ти, небоже, від жінки не викрутишся. Я буду пильнувати, щоби ти шанував се, що дістав з моїх рук.

Шаравскі відійшов. Поступив до шинку, але не довго сидів там, бо викликав його гетьманський слуга.

— Ясновельможний кличуть вас, — сказав. — Як я знав де вас знайти. Той шинок, то ваша постійна кватира.

Шаравскі пішов до двора і зголосився до гетьмана.

— Гайдамака Сава Чалий вже в моїй оборі. Але натура тягне вовка до ліса...

— Та тягне, прошу ясновельможного, — Шаравскі потвердив слова гетьмана.

— Гадаєш, що потягне?

— Се не виключене.

— Отже й я так думаю. Але я маю на се раду. За вірність Чалого ти відповідаєш твоєю головою.

— Ти! — гетьман відповів з натиском.

— Моя голова в руках ясновельможного. Як Чалий зрадить, то ясновельможний можуть ту мою голову відрубати. Але щоби я годен був перибити зраду, як він її затіває, того я ніяк не втну. Хиба би робив явно, на моїх очах.

— Як буде робити явно, то я не потребував би тебе. На тебе кладу обовязок пильнувати Чалого. Від хвилі, коли він вже осяде в Степашках, я мушу знати про кождий його крок поза Степашками. Мушу знати, що він балакає зі своїми хлопами. Найважнійше для мене, се вісти про тих, що до него заїздять і заходять. Я мушу знати, хто у него був, хто з ним балакав у місті, в церкві, по дорозі. Все одно, пан, хлоп, чи жебрак. Ще ліпше було би, як би я знав, що він з ким балакав. Все те мусиш по змозі знати і про все зараз мене сповіщати. Тільки не вигадуй, не бреши і не повторяй непровірених сплетень. Я хочу знати правду і тільки правду. Збираючи вісти, користай головно з жидів. Заприязнися з ним. Може коли що вищебече дурна жінка, або бодай уможливить тобі доповнити вісти зібрані деинде. Щоби тобі улекшити приступ до [illegible] тілько варті, що ті коні, які я дістав від него. Я його жінці, окрім Степашок, не дав ніякого шлюбного дарунку. Передаш їй від мене, до її власних рук сю коробку, що на столі. Гаманець, що лежить біля коробки, возьми собі на кошти підглядання поведінки Чалого. Може треба буде кого підкупити, з ким напитися. За тиждень прийди з рапортом. Як би ти провідав щось небезпечного, то можеш прийти в кождій хвили, хоч би й в ночи. Тепер бувай здоров!

Зараз по відході Шаравского від Курчинської, молоді пішли до своєї спальні, бо Чалий загадав до Степашок виїхати на зорях. Зорі вже давно погасли, коли Чалий нарешті схопився. Вицілував жінку і поїхав. Через день Зоська з мамою бігали по місті від краму до краму. Купували і відсилали до хати. Сеї ночи Шаравскі не спав у своїй хаті. Рано вийшов з хати Курчинської. Не минула година, як він вийшов, перед хатою затупотіло.

— Бачиш, до чого се доведе?! — Курчинська крикнула до Зоськи, глянувши крізь вікно. — Сава вже приїхав. Коли вернув тепер, міг надїхати й перед годиною. І було би нещасте. В хаті вже валялись би два трупи. Твій і Шаравского!

Зоська обледеніла. Коліна задельколтіли і вона впала на ліжко. Коли увійшов Чалий, вона ледви підвелася.

— Ти чого така бліда? — Чалий спитав жахливо. — Ти недужа? Післати по лікаря?

Зоська справді могла його затривожити, бо була біла, як була. Вона обімліла на хвилю з жаху. Боялася, що як муж схоче зараз пеститися, то виявиться. Мамуня зрозуміла її. Вигадлива баба зараз вигадала для Чалого пояснення, котре також усувало небезпеку відкритя.

— То звичайна і хвилева бабська недуга, яку все спричиняють мужі, — сказала. — То ти виновник тої хвилевої недуги Зоськи. То пройде, як днину лишиш її в супокою. В ночи знов буде здорова.

— Я причиною її недуги? я? — Чалий спитав недовірчиво.

— Ти дуже недогадливий.

— Щож я тут маю догадуватися? Занедбавши жінку тілько через одну ніч, я спричинив її недугу? Гадаєте, що я такий дурний, що повірю?

— То мабуть щось вже зачалося, — Курчинська шепнула йому до уха. — Мабуть вже зайшла. Молодицю таке все млоїть в перших днях.

— Прийшло би так скоро?

— У мене було таксамо.

Чалий нахилився над Зоською і поцілував її в чоло.

— Ляж, серденько, — сказав. — Я піду спати на сіно.

— Ти ще не сказав, як в дворі. Будеш міг взяти Зоську?

— Хоч би й зараз. Управитель гетьмана вдержав такий порядок, неначеб то його був двір. Я тільки троха продрімаюся і зараз пополудни поїдемо.

Чалий пішов на сіно, Зоська і Курчинська відітхнули.

— Я тебе сим разом вибрехала, — Курчинська промовила до доньки. — Але така штука не все вдається. Шаравскі в своїм божевіллю дуже необережний. Кажу тобі, він тебе вкине в пропасть.

— Я ще не вірю, що я жива, — донька відповіла. — Не вірю, що Чалий нічого не догадався, що ще нічого не підозріває. Він якось так чудно дивився на мене...

— Він тільки був стривожений твоєю недугою. Як би не те, що я тебе так зручно вибрехала, то був би відкрив цілу правду. В хаті все є сліди, як гості що лиш вийшли. Кажу тобі, що з тим вітрогоном дай собі спокій. Ти знаєш, що він має женитися зі мною. Я зробка не хочу. І не хочу, щоби Чалий вбив його. (Дальше буде).

Осип Маковей.

ТЯЖКА ОПЕРАЦІЯ.

(Оповідание).

Ідеалом директора шпиталю д-ра Д. було: по трудах дня як найскорше покластися в ліжко і при лямпі читати часопис або роман та попивати чай. Особливо в зимі, коли на дворі мело снігом і вітер гудів у комині, доктор чимскорше втікав у ліжко і під теплим покривалом простягався та вигинався так само радо, як се робив його трилітній син Влодко, котрого нераз не можна було витягти з постелі.

І саме в такий час, коли мороз виходив з костей і по тілі розпливалося приемне, усипляюче тепло, дуже часто лучалося, що по доктора приїздив віз або сани з села. Тоді він на початок відповідав коротко і рішучо, що не поїде до хорого за ніякі гроші, бо сам є хорий; потім проклинав сей порядок чи нелад на світі, що з теплої постелі тягне лікаря на мороз — і то по якійсь ніби добрій волі, без жандарма, вкінці вискакував з ліжка, одягався скоренько і допитувався у візника уважно, що за пригода, до кого кличуть його і чи справді така пекуча потреба.

Таксамо склалося й нині. На дворі був сильний мороз. Доктор читав саме у ліжку, як західні держави Европи й Америка дбають з усіх сил про свою кишеню, чи то пак про мир в Европі, читав, сердився і почнав уже дрімати, коли перед домом станули санки і до кухні увійшов молодий селянин. Приїхав по доктора. Спитали його, з котрого села і хто занедужав — і сю вістку наймичка понесла лікареви. Лікар не відізвався. Тоді із сею самою вісткою пішла до нього жінка. Він не спав ще, слухав, але не відмикав очей і не відповідав. Тільки, коли жінка назвала хорого, він усів скоро на постелі і скрикнув гнівно:

— Що?! до того старого шкарбуна я мав би їхати у такий мороз! Він ще жиє? Докиж він гадає жити, сей скупиндряга?! Мало йому, що я вже раз виратував його від смерти, — він ще другий раз хоче?! Я не поїду! Приклич мені сюди того післанця, що приїхав, я йому сам скажу.

І доктор поклався у постіль.

У комнату увійшов селянин і вніс із собою ще добру пайку морозу, що засів у його кожусі.

— Ви свояк старого Василюка? — спитався лікар.

— Я зять його. Перед трьома роками я вернувся з Канади й оженився у нього.

— Щож він? хорий? лежить? має горячку?

— Я сам не знаю — відповів селянин. — Він і ходить і кладеться часом на постіль. Від кількох днів усе говорить, що потребує доктора і то не кого иншого, тільки вас, бо ви, каже, вилічили його зі страшної горячки і були з ним дуже чемні. Що йому тоді було?

— Тиф мав з бруду і нехлюйства. Не завидую вам вашого тестя.

— Знаю... — відповів селянин коротко і счервонівся. По хвилі додав: — Тепер у нього вже більший лад. Але буває, що у свою хату й цілий тиждень нікого не пускає, ні мене, ні доньки. Я поклав собі хату окремо — і байдуже мені... От старий чудак, удовець...

— Не чудак, не чудак, — відповів лікар скоро — тільки скупар, паскудний чоловік! Коли ви зять, то певно чули, що ще перед вами приїхав його син з Америки, здоровий, як оріх, привіз долярів, скільки, не знаю, і в батьківській нехлюйній хаті помер від тифу. Старий держав доляри у скрині, але мила не купив. Припадком був я тоді у вашім селі і заглянув у його хату: дочка вже видужувала, а старого я забрав у шпиталь.

— Чув я про те все — замітив

ромився.

Лікар усів на ліжку. Вподобався йому сей молодий, здоровий господар своєю поважною чемністю, що числиться зі словами і нікого не хоче вразити.

— Пане докторе, що було, то пропало. А тепер я вас прошу, поїхати зі мною, на мій рахунок. Самі зрозумієте, що не годиться мені відмовити старому. Сеж батько моєї жінки, мій тесть. Нині під вечір прийшов до мене: „Їдь і їдь, — каже — привези мені того доктора, що все ходить без шапки; я старий, я хорий"...

— Чогож він ходить, коли хорий? — замітив доктор і зітхнув важко: — Ой, колиб ви знали, як мені не хочеться їхати!

— Вірю вам, пане докторе. Але се не далеко, санна дорога гарна, коні бистрі, за годину заїдемо.

Лікар почав одягатися. Зовсім не сказав селянинови того, що загадував і чим жінку страшив.

Небавом він був уже на морозі і їхав. Санки були вигідні, коні дійсно сильні, а візник не жалував їх. Він і не відзивався ані словом, тільки все думав, як се може бути: на дворі сильний мороз, доктор одягнувся в шубу і накрив ноги бараницею, а лису голову виставив цілу на мороз і не дбає, — хоч би платком яким заслонив...

За годину були справді дома. Коні станули перед високою брамою з острішком. Ціле господарство було обведене каміним муром, як фортеця. На подвірю гавкав пес.

— До буди! — скрикнув хтось здоровим голосом за брамою. — Зараз відчиню!

— От вам і хорий! — шепнув зять.

Заскреготів ключ у колодці, брама відчиналася і санки віхали на подвіря. Старий Василюк не привитався з доктором, тільки перше замкнув браму на колодку і потім промовив:

— От добре, що ви приїхали. Хорий я, знаєте; старість — не радість.

— Чогож ви ходите так легко одіті по морозі? — спитав доктор, поглянувши на Василюка і його подерту кожушину.

Старий не відповів лікареви, тільки зятеви приказав: — Заведи, Іване, коні до стайні і сам іди до свого дому!

— Піду, тату! — відповів зять. — А може би пан доктор прийшов потім до мене на чайок. Адже змерз...

— Змерз, кажеш? — озвався старий уже з порога хати. — Ага, змерз. Ну, правда, нині мороз. Та се нічого... А гарбати можеш дати, — чому би ні? Ходім!

Доктор казав ще Іванови взяти шубу і бараницю до своєї хати і подався за старим у його житло. Тут було натоплено, але тепло з печі перемішалося із сопухом кожухів — і з того зробилася звичайна, прикра задуха старих, непровітрюваних селянських хат, котрої ніяке пахуче зілля за образами та сволоком не всилі перемогти. У Василюка й зілля не було.

білені і долівка була підметена. Маленька нафтова лямпа ледви освічувала убогу обстанову: дві лави, старомодний стіл, що був заразом і скринею, постіль і жердку з кожухами та ще деякі дрібниці.

Василюк замкнув сінешні двері на ключ і засунув хатні двері на защіпку, поклав залізні вила коло дверей, накрив маленькі вікна ряднами, обтер кулаком свої пристрижені над губами вуси — і тільки по сих приготованнях почав розмову з лікарем, котрий з деяким недовірям дивився на старого діда і на залізні вила.

— Хе-хе, пане докторе, дай вам, Боже, здоровля, що до мене заїхали.

— Що вас болить? — спитав доктор.

— О, болить, дуже болить; праця... моя, кервавиця моя гіренька болить мене.

Доктор не зрозумів нарікання і сказав просто: — Роздягніться, я вас огляну.

Дід махнув рукою: — Не треба, хе-хе, не треба. Я здоров... Я до вас з иншим ділом. Але ви не скажете нікому?

— Ні, будьте спокійні!

— Я так собі й гадав. Кого би то, міркую собі, взяти? Когось із села — не можна. Попа? Жида? Учителя? — ні! Когось чужого? — ані гадки! Убе, опришків приведе. Зятя? — ні! На що має ждати на мою смерть? Доньку? — вона за дурна, невчена, рознесе по селі... В осени, чую, ви приїхали до поліжниці. Згадав я, як ви мене в шпиталі пильнували, дай вам, Боже, здоровля, феника від мене не взяли, від смерти мене збавили, чемно зі мною балакали, — і з того часу все мені не сходить з думки: поклич тай поклич його, то добрий і певний чоловік. Ніхто не буде знати.

— До чогож ви мене покликали? — дивувався лікар чимраз більше, слухаючи неясної мови дідуся.

Дід цмокнув язиком, замнявся, а потім і сказав свою велику тайну:

— Я покликав вас, щоби ви мені мої гроші порахували. Я заплачу вам, о! я заплачу! не гадайте собі! цілком так, як би ви до хорого приїхали. — І дід засміявся: — Хе-хе! здурю людей. Завтра пічнуть мене сусіди питатися: „А то хто був у вас у ночі?" — „Доктор був — скажу і не збрешу. — Чогось мені слабо зробилося і я покликав доктора, самого головного, а як-же, бо мене на то стати." А доктор мені файно гроші порахував, мою працейку, мою кервавицю за довгі літа, щоби я знав, що я маю. І ніхто того не бачив, бо то ніч.

Доктор усміхнувся, бо ще до такої недуги його ніколи не кликали. А дід дальше тішився, як то він хитро придумав.

— Що? не добре я вигадав? Але ви нікому не скажете?

— Ні, ні!

(Конець буде).

ЩЕ ОДИН СВОЯК ЧОЛОВІКА.

Лилик найбільше зближений до чоловіка. — Подібність людського лица до лилика. — Мова лиликів. — Подружжа між лиликами.

Відомий французький природник Карло Дерени видав недавно книжку п. з. „Життя лилика." В цій книжці він виказує, що лилик — це сотворіння найбільше зближене до чоловіка і що його можна уважати близшим свояком чоловіка, як малпу. В тім порівнанню береться під увагу, розуміється, не зовнішний вигляд, бо той дуже ріжниться від вигляду чоловіка, але будову черепа. Зуби лилика уложені зовсім таксамо як зуби людини. Навіть вигляд лиця лилика більше як якого-небудь иншого звіряти подібний до людського обличча. Природник каже, що в чертах лиця лилика відбиваються всякі враження так само читко як і в людини.

А коли вже навіть не звертати уваги на ту подібність лилика до чоловіка, то лилик є все таки дуже цікавим сотворінням. Дерени досліджував мову лиликів і каже, що мігби навіть уложити слівник тої мови. Він подає навіть поодинокі звуки тої лиличої мови, з яких кожний виражає инше почуваннє. Коли лилик хоче сказати, що він хоче їсти, то видає більш-менш такі звуки: „м-врoв-у-ів." Колиж хоче сказати, що дуже хоче їсти, повтаряє ці самі звуки кілька разів.

Подружні звичаї лиликів дуже цікаві і вказують, що лилики стоять на вищім степені розвитку як инші звірята. Коли два лилики покохаються і поберуться, то остають собі вірні, аж доки одно з них не згине. „Вдівці" чи „вдови" шукають собі нових товаришів життя, але завсіди між лиликами „вільного стану". Вдова лилика ніколи не вийде за між за вдівця.

ПОЕТИ І ПОЕЗІЇ.

Кождий поет, чи він більше талановитий, чи менше, має вроджений дар поетичний. Але жаден поет, навіть найбільше талановитий, не може розвинутись і удосконалюватись, коли не читає творів других поетів, а особливо — добрих поетів.

Навіть набільші поети писали свої твори під впливом других великих поетів іноді навіть других національностий.

Правда, не кождий поет вміє сей вплив відповідно використати, але також правда, що без того впливу поет останеться на тому початковому стані, на якому вперве взявся писати свої поетичні проби.

Длятого ся стара але все дуже добра вказівка для поетів: Читайте твори других поетів, не раз, але 10 разів! — завсіди останеться золотою гадкою.

Українські поети повинні читати, як найбільше твори українських поетів.

В Америці є чимало українських поетів, а деякі з них вже доволі вибилися своїм таланом. Котрі виказались більшими успіхами, безперечно більше читали. Але всі українські поети, все, і всюди повинні тямити сей заповіт: Читати як найбільше творів українських поетів.

Книгарня Свободи має на складі такі збірники українських поетів.

Гайдамаки. Т. Шевченка	.50
Кобзар, повний ілюстрований збірник віршованих творів Т. Шевченка (брош.)	1.50
Кобзар Т. Шевченка, 707 сторін в оправі	2.50
Твори Тараса Шевченка в 3-ох томах (в оправі)	8.50
Твори Тараса Шевченка в 5-ох томах, в оправі	15.00
З вершин і низин, збірник поетичних творів Івана Франка, в оправі	3.40
Писання Богдана Лепкого, з нарисом його літературної діяльности, Вас. Вернияволі. Том I. Вірші, том II. Проза. В полотняній оправі	5.50

На сих книжках даємо таксамо 25% опусту, коли замовленне виносить понад $2.00. Гроші або моні-ордери слати на адресу:
„SVOBODA"

ВСЕСВІТНА ІСТОРІЯ.

Написав Я. Чайківський. — Всесвітна Історія часть I.: старинна історія, стор. 280. — Є се нове видання популярної (за др. Тутером) історії, написаної коротко і звязково. В новому сьому виданню богато ілюстрацій. — Часть II.: середні віки, стор. 246. — В сій частині звернено належну увагу на укр. історію, чого давнище не бувало. — Часть III.: нові часи, стор. 304. — Сей підручник доводить історичні події до 1911. р. Як і в других частинах, так і тут, звернено велику увагу на укр. історію і на кінці додано реєстр важнійших історичних дат.

„SVOBODA"